

ΕΛΛΑΣ καὶ ΑΝΑΤΟΛΗ.

Α. Κ. Τσοποτοῦ, Γῆ καὶ Γεωργοὶ τῆς Θεσσαλίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῶν πηγῶν. Ἐν Βόλῳ, ἐκ τοῦ τυπογρ. τῆς ἐφημερίδος ἡ „Θεσσαλία“ 1912. Σελ. ἡριθυμημένοι δ' + 273. Τιμὴ δρ. 4. — Περὶ τῆς ἀξιολογώτατης ταύτης συγγραφῆς, ἥτις ἀποτελεῖ μίαν τῶν καλλίστων συμβολῶν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γεωργίας ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλου εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ παρελθόντος τῆς Θεσσαλίας καὶ δὴ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους καὶ ἐκείνους τῆς Σερβοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας, εὐελπιστοῦμεν, ὅτι προσεχῶς θὰ πραγματευθῶμεν διεξοδικῶς ἐν εἰδικῇ βιβλιοκρισίᾳ δημοσιευθησομένῃ διὰ τῶν „Βυζαντινῶν Χρονικῶν“. Μετὰ χαρᾶς καὶ κατὰ καθήκον ἐπεχειρήσα ἤδη νὰ καταστήσω γνωστὸν τὸ προκείμενον βιβλίον εἰς τοὺς Ἑσπερίους λόγιους διὰ μακρᾶς σχετικῶς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐκτυπωμένης ἤδη ἐν ταῖς Mitteilungen aus der historischen Literatur (ἃς ἐκδίδει ἡ Historische Gesellschaft τοῦ Βερολίνου).

Σπυρ. Π. Λάμπρου, Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πρωτανικὸς Λόγος. Ἐν Ἀθήναις, τυπογρ. Π. Α. Σακελλαρίου, σ. 46. Εἰς 8-ον. — Ἐν ἀρχῇ προεισαγωγικῶς περὶ τῶν σχέσεων τῶν Οὐγγρων καὶ τῶν Βυζαντινῶν, μεθ' ὃ περὶ τῶν Ἑλλήνων ἐποίκων ἐν ταῖς εἰρημέναις χώραις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας.

William Miller, Le Rubriche dei Misti del Senato Libri XV—XLIV. „Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος“. Τόμ. Ζ'. Τεύχος ΚΕ' (1909—1910), σελ. 69—119. — Πρὸ τινων ἐτῶν ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Giomo ἐν τῷ Archivio Veneto (τόμ. XVII κ. ε.) οἱ Rubriche dei 14 Libri perduti dei Misti. „Τώρα δὲ — λέγει προομιάζομενος ὁ κ. W. Miller — ὁ κ. Giomo καὶ ἐγὼ ἀντεγράψαμεν τὰς Rubriche τῶν βιβλίων XV—XLIV, ὅπου ἀρχονται τὰ Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τοῦ Κ. Σάθα, ἐφ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Τὰς περιλήψεις δὲ ταύτας δημοσιεύω ἐνταῦθα ὥς δυναμένας νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς ἐρευνήτας τῆς μεσοχρονίου Ἑλληνικῆς ἱστορίας...“ Τοῦ δημοσιεύματος προαναγγέλλεται τὸ τέλος ἐν προσεχῇ τεύχει τοῦ Δελτίου. Καὶ ἀπλὴ φυλλομέτρησης τῶν περιλήψεων τούτων δεικνύει πόσον ἐνδιαφέρον ὑλικὸν πρόκειται ἡμῖν ἐνταῦθα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς συνέχουσ Ἑλλάδος, καὶ δὴ τῆς Ἀττικῆς, Εὐβοίας, Ἀργούς, Μεθώνης καὶ Κορώνης κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα.

Γ. Ι. Καλαῖσάκη, Ἀφιερωτῆριον τῆς ἐπαρχίας Σφακίων. „Κρητικὴ Στοά“ (ἐπετηρὶς ἐκδιδομένη ὑπὸ Μουρέλλου). Τόμος Β' (1909) σελ. 173—175. — Ὁ Γ. Ι. Κ. παρέχει τὴν μετὰφρασιν τουρκικοῦ γράμματος, συντεταγμένου τῷ ἔτει 1068 τῆς ἐγείρας (ὅπερ ἀντιστοιχεῖ τῷ 1651 ἀπὸ Χριστοῦ λογιζομένῳ), δι' οὗ γράμματος ἡ ἐν Κρῇτῃ ἐπαρχία Σφακίων καθίσταται βακούφιον ἀφιερωμένη εἰς τὰς ἱερὰς τῶν Μωαμεθανῶν πόλεις Μέκκαν καὶ Μεδίναν.

Νίκου Α. Βέη, Σερβικὰ καὶ Βυζαντινὰ γράμματα

Μετewόρον. Ἰδὲ „Βυζαντινὰ Χρονικά“ τόμ. ΙΗ' σελ. 36—38. — Ὁ καθηγητὴς κ. A [ugust] H [eisenberg] παρατηρήσῃ τινα σχετικῶς πρὸς τὸ δημοσίευμα τοῦτο, ἅτινα κατὰ καθήκον δὲν δυνάμεθα νὰ φήσωμεν ἄνευ ἀντιπαρατηρήσεων, προκειμένου ἄλλως τε περὶ ζητημάτων γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος. Ὁ Α. Η. λυπεῖται — λέγει ἐν Byzantinische Zeitschrift, τόμ. XXI (1912) σελ. 281—282 —, ὅτι ἐγὼ τὰ γράμματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συναγωγῆς ἐξέδωκα „so genau“ „wie sie überliefert sind, mit allen graphischen Eigentümlichkeiten und mit allen orthographischen Fehlern, falschen Akzenten und Interpunktionen“. Ἀλλ' ὁ Α. Η. λυπεῖται ἀκριβῶς δι' ὅ,τι ἔπρεπε νὰ χαρῇ καὶ ψέγῃ τὴν κατὰ πάντα πιστὴν ἐκδοσὴν τῶν γραμμάτων, ἣν, ὡς ἀνέμενέ τις, ἔπρεπε νὰ ἐπαινέσῃ. Διδὼν τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντα ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Β' (1911—1912), σελ. 1—100 γράμματα τοῦ Μετewόρου σφύζονται πάντα ἐν πρωτοτύπῳ. Τῶν δὲ „Originaldenkmäler“ τὰ τυχὸν ὀρθογραφικά, γλωσσικὰ κλ. ἀμαρτήματα δὲν διορθοῦνται, ἀπλῶς ἐν ὑπομνήμασι συνήθως σημειοῦνται. Ἐὰν διορθῶμεν τῶν διαφόρων συγγραφέων τὰ παραδεδομένα ἡμῖν κείμενα, ὑποτίθεται ὅτι ἀποκαθιστῶμεν ὅ,τι διὰ τῆς ἀντιγραφῆς παρεφθάρη, αὐτοὺς δὲ τοὺς συγγραφεῖς οὐδεὶς ἐσκέφθη ποτὲ ἐκ συστήματος νὰ διορθώσῃ. Ἐὰν παραδείγματος χάριν εὐρίσκειτό ποτε αὐτόγραφόν τι τοῦ Προκοπίου, βεβαίως τοῦτο ἀναντιρρήτως θὰ ἐξεδίδετο ὡς ἔχει, ὅγῃ δὲν ὅτι μεθ' ὧν τῶν ἰδιαζόντων γραφικῶν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως τρόπων καὶ μεθ' ὧν τῶν τυχὸν γλωσσικῶν εἴτε ὀρθογραφικῶν αὐτοῦ σφαλμάτων, διότι, ὡς εἴρηται, τὰ ἐκ τῆς γραφίδος τῶν συγγραφέων προερχόμενα καίπερ ὄντα τυχὸν σφαλρὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διορθωθῶσι. Τοῦτο ἰσχύει καὶ διὰ τὰ ἐν πρωτοτύπῳ παραδεδομένα ἔγγραφα, ἅτινα δέον νὰ ἐκδίδωνται ὡς ταῦτα ἐκ τῶν οἰκείων γραφείων ἀπελύθησαν, ἀφ' οὗ τὰ „Originaldenkmäler“ γενικῶς δὲν διορθοῦνται τῶν τυχὸν ὀρθογραφικῶν καὶ ποικιλιωνύμων ἄλλων σφαλμάτων. Ἀκριβῶς δὲ τὸν ὑπ' ἐμοῦ παραδεδεγμένον τρόπον ἐκδόσεως ἐγγράφων — προκειμένου περὶ τῶν ἐν πρωτοτύπῳ παραδοθέντων — ἠκολούθησαν οἱ πλείστοι καὶ οἱ σοβαρότεροι τῶν ἐκδοτῶν βυζαντιτικῶν καὶ νεοελληνικῶν γράμμάτων, ἐξ ὧν μνημονευτέοι καὶ ἐνταῦθα ὁ Trinchera, ὁ Ζαμπέλιος, ὁ Spata, ὁ Σάθας, ὁ Ξανθοῦ δίδης, κλ. κλ. καὶ δὴ ὁ Σπ. Π. Ἀμπρος, ὅστις καὶ ἀπὸ Πανεπιστημιακῆς καθέδρας διδάσκων καὶ ἄλλως ἐτόνισε δικαίως τὸν εἰρημένον τρόπον ἐκδόσεως βυζαντιτικῶν γραμμάτων ὡς μόνον ἐπιστημονικῶς ὀρθόν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ καθηγητὴς A. Heisenberg προβαίνων περαιτέρω λέγει τινὰ (σελ. 281) περὶ τῆς καθιερωθεσομένης μεθόδου τῆς ἐκδόσεως τοῦ σχεδιαζομένου Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit (τοῦ ὁποίου ἐπ' ἐσχάτων καθ' ἡ εὐχαρίστως μανθάνομεν ἐκ τῆς Byzantinische Zeitschrift τόμ. XXI, 1912, σελ. 376, ὁ καθηγητὴς A. Heisenberg ἀπετέλεσεν ἐπαξίως μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐκδόσεως), οὕτω ἐπιλαμβανόμεθα τῆς εὐκαιρίας νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἤδη ἐν ἔτει 1904 κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ Corpus τούτου ἐτονίσθη ὁμοῦς: „Dass man die Originaldokumente nicht korrigiert, ist selbstverständlich“ (ιδὲ Byzantinische Zeitschrift, τόμ. XIII, 1904, σελ. 696). Ἐὰν τι ἐν τῇ

περὶ ἧς ὁ λόγος συλλογῇ μόν τῶν Σερβικῶν καὶ Βυζαντιακῶν γραμμάτων Μετεώρου χρηζοίμενος ἐρμηνείας καὶ μεταγραφῆς εἰς καθαρὸν ὡς τυχὸν δυσνόητον καὶ δὴ τοῖς Ἑσπερίοις λόγοις θέλει ἐρμηνευθῇ καὶ μεταγραφῇ ἐν τῷ διεξοδικῷ ὑπομνήματί μου εἰς τὰ „Σερβικά καὶ Βυζαντιακά γράμματα Μετεώρου“, ὅπερ ὑπεσχόμην ἤδη ἐν τοῖς προλεγομένοις τούτων (ιδεὲ „Βυζαντιδός“ τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 7. — Πρβλ. „Βυζαντινὰ Χρονικά“ τόμ. ΙΗ' σελ. 37—38), ἔχω δ' ἐτοιμον πρὸς δημοσίευσιν. — Τὸ δὲ περίεργον, ὅτι τὰς παρατηρήσεις τοῦ καθηγητοῦ Heisenberg σχετικῶς πρὸς τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντα Σερβικά καὶ Βυζαντιακά γράμματα Μετεώρου ἐπανέλαβε mutatis mutandis ἐπ' ἐσχάτων ὁ συνάδελφος E. Gerland (ἐν τῇ Berliner philologische Wochenschrift, τόμ. XXXIV, 1914, ἀριθ. 21, σελ. 665—666), ὅστις καθ' ἃ φαίνεται ἐκ τινων βιβλιοκρισιῶν του, ἐσχάτως δημοσιευθεισῶν, ἐνασμενίζει ἐπαναλαμβάνων τὰς κριτικὰς τῆς διευθύνσεως τῆς Byzantinische Zeitschrift καὶ γενόμενος ἀντίπαλος αὐτῆς. Βεβαίως τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς ἐξασκήσεως τῆς κριτικῆς, ὃν ὁ συνάδελφος Gerland ἐπ' ἐσχάτων ἐνεκαίνιασεν, εὐρίσκομεν ἐξόχως bescheiden, ἀλλὰ καὶ bequem καὶ gemütlich, ἵνα μεταχειρισθῶμεν γνωρίμους εἰς τὸν κ. Gerland ἐκφράσεις. — Ἐν τέλει περὶ τινος λεπτομερείας. Ὁ καθηγητὴς Α. Η. σημειῶ (σελ. 281) σχετικῶς πρὸς τὸ ἐν σελ. 30 (στλχ. 7—8) (Βυζαντιδός, τόμ. Β') κείμενον οἰμῆσι βιωαίτησι τάδε: „... wenn es richtig gelesen ist, was ich für αι bezweifle, so könnte man οἰμῆς nur als ἰμῆς, d. h. als nordgriechische Form st. ἐμῆς verstehen. Βεβαίως ὁ κ. Α. Η. ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἀναγνώσεώς μου ταύτης. Ἡ ῥῆσις τοῦ Θωμᾶ ἔχει ἤδη κατασταθῇ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπικρατεστάτη ἀρχὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ ἐγὼ ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ὀρθότητος οὐχὶ μόνον ἀπλῶν παλαιογραφικῶν ἀναγνώσεων τοῦ εὐπολήπτου καθηγητοῦ Α. Heisenberg, ἀλλὰ καὶ περὶ πλείστων διδαγμάτων καὶ θεωριῶν ὄλων αὐτοῦ (ὡς π. χ. περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀκμῆς τοῦ ζωγράφου Εὐλαλίου κλ.). Ἄλλ' αἱ ἀμφιβολίαι ἡμῶν δέον νὰ εἶναι βάσιμοι καὶ μέχρ' ὠρισμένου σημείου νὰ ἐξικινῶνται· ἄλλως κινδυνεύουσι νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς πείσματα καὶ δὸς εἰπεῖν ὡς παθολογικά φαινόμενα. Οὕτω τὴν ἀμφιβολίαν αὐτοῦ περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ προμνημονευθέντος χωρίου ἐξέφρασεν ὁ καθηγητὴς κ. Α. Η. ἐν συνεδρίῳ τῶν μελῶν τοῦ Βυζαντιακοῦ Σεμιναρίου τοῦ Μονάχου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1911. Παρενρισκόμενος κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην ἀντιπαρετήρησα, ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι βάσιμος ἡ ἀμφιβολία αὕτη, διότι ἡ ἐκτύπωσις τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος γραμμάτων τῶν Μετεώρου ἐγένετο μετ' ἐπανειλημμένας ἀντιβολὰς καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια τούτου ἀντέβαλον ἐν Μετεώροις εὐρίσκόμενος πρὸς τὰ πρωτότυπα τῶν γραμμάτων. Ἐπειτα δὲ καὶ ἰδιαίτερος εἶχον σημειῶσαι τὸν τύπον: βιωαίτη ἀντὶ: βιοιτή (ἴσως παρετυμολογικῶς: βίος + ἔτος) ὡς ἄξιον ὑπομνηματισμοῦ. Αἱ δ'—ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω τὸ πρᾶγμα — αἱ καὶ ἐντύπως ἐκφρασθεῖσαι ἀμφιβολίαι τοῦ καθηγητοῦ Α. Η. μ' ἐξέπληξαν ὑπεράγαν. Εἶμαι δὲ πρόθυμος νὰ ἀποστείλω εἰς αὐτὸν καὶ φωτογραφίαν τοῦ γράμματος, ὅπως οὕτω ἀπαλλαγῇ

πλέον ἀκαίρων ἀμφιβολιῶν. "Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὸν τύπον οἰμῆς, ἐγὼ αὐτὸς πρῶτος κατὰ τὴν προμνημονευθεῖσαν συνεδρίαν τοῦ Βυζαντιακοῦ Σεμιναρίου τοῦ Μονάχου ἐξέφρασα τὴν ιδέαν, ἣν καὶ ὁ Α. Η. παρεδέχθη, ὅτι πιθανῶς κεῖται οἰμῆς ἀντὶ ἰμῆς = ἐμῆς ὡς βόρειος νεοελληνικὸς διαλεκτικὸς τύπος λαμβανόμενος. Ἀλλ' ἤδη ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο, ἐν ᾧ κεῖται τὸ οἰμῆς, προέρχεται ἐκ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, καὶ ὅτι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον δὲν εἶχον εἰσέτι ἀναπτυχθῇ τὰ βόρεια νεοελληνικὰ ἰδιώματα, δέχομαι, ὅτι: οἰμῆς εἶναι κακὴ γραφὴ ἀντὶ: αἰμῆς = ἐμῆς (ὁ γραφεὺς δῆλον ὅτι παρέλιπεν εἰς τὸ: ο νὰ προσγράψῃ τὴν ἀναγκαίαν κεραίαν, ὅπως τὸ: ο σχηματισθῇ: α).

A. Rubió y Lluch, Collection de documents relatifs à l'histoire de la ville d'Athènes pendant la domination Catalane. „Βυζαντις“ τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 297—328. — 'Ο Α. Ρ. Υ. Λ., ὁ διαπρεπέστατος ἐρευνητὴς τῆς ἐν Ἑλλάδι Καταλανοκρατίας, προστίθεται νὰ ἐκδώσῃ διὰ τῆς „Βυζαντιδος“ σειρὰν 50 περίπου ἐγγράφων ἀφορώντων εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Δουκάτου Ἀθηνῶν, καθ' οὓς χρόνους τοῦτο κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Καταλάκων. Ἡ σειρὰ αὕτη περιλαμβάνει καὶ ἐκδιδομένα ἤδη ἐγγράφα, πλὴν κατόπιν νέων ἀντιβολῶν πρὸς τὰ πρωτότυπα. Τὸ ἐνταῦθα ἀναγγελλόμενον τμήμα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συλλογῆς τοῦ Α. Ρ. Υ. Λ. περιλαμβάνει 13 ἐγγράφα. Ἡ συνέχεια εἰς προσεχῇ τεύχῃ τῆς „Βυζαντιδος“. Ἀπλὴ μόνον φυλλομέτρησης τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἀρκεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἐπαΐοντας πόσον πολυτίμους πηγὰς προσφέρει ἐνταῦθα ὁ ἀκαταπόνητος Ἰσπανὸς ἱστοριοδίφης.

Περικλέους Γ. Ζερλέντου, Περὶ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τῆς ἐν Παρισίοις Ἑθνικῆς τῶν Γάλλων Βιβλιοθήκης. „Βυζαντις“. Τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 438—448. — Ἐνταῦθα ἀνασκευάζονται ἐν πολλοῖς τὰ ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου (Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. Γ', 1906, σελ. 377—401) καὶ συμπληροῦνται καὶ ὡς πρὸς παραγνωσμάτα τινα ἐπανορθοῦνται τὰ ὑπὸ Σωκράτους Κουγέα (Νέος Ἑλληνομνήμων τόμ. Ζ', σελ. 344—347) ἐκτεθειμένα περὶ τῆς συλλογῆς τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τῶν ἐναποκειμένων ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ὑπ' ἀριθ. 707 τοῦ Supplément Grec. 'Ο Π. Γ. Ζ. ἐπιβεβαιοῖ ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν μαρτυριῶν, ὅτι ἡ συλλογὴ τῶν ἐγγράφων τούτων ἐγένετο ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Γρηγορίου Ε' (1797—1798). Ἐν τέλει ἀναγράφει δσας ὁ Π. Γ. Ζ. γινώσκει ἐπικυρώσεις τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐν αἷς μνημονεύονται πατριαρχικὰ γράμματα ἐναποκείμενα ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος συλλογῇ τῶν Παρισίων.

Νίκου Ἀ. Βέη, Sur les tables généalogiques des despotes et dynastes médiévaux d'Epire et de Thessalie. „Zeitschrift für Osteuropäische Geschichte“. Τόμ. III. (1912), σελ. 209—215. — Κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χειρογράφων καὶ δὴ τῶν ἐγγράφων τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων ἐπιφέρω συμπληρώσεις καὶ διορθώσεις εἰς τοὺς γενεαλογικοὺς πίνακας τῶν μεσαιωνικῶν δεσποτῶν καὶ δυναστῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου κυρίως καθ' ἃ οἱ πίνακες οὗτοι φέρονται παρὰ

Hopf, Chroniques Gréco-romanes inédites ou peu connues (Berlin 1873) σελ. 529. *Διεξοδικώτερον πραγματεύομαι κατὰ τὰς πηγὰς περὶ τοῦ Συρ-γιάννη Παλαιολόγου τοῦ πικέρνη (περὶ τὰ 1330), οὗ ὀρίζω ἀκριβέστερον τὴν συγγένειαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀδρόνικον Παλαιολόγον Β΄. Ἀπὸ τούτου τοῦ πικέρνη Συργιάννη τοῦ Παλαιολόγου κατὰγονται, κατ' ἐμέ, οἱ Ἐπικερναῖοι, οἱ τελευταῖοι χριστιανοὶ δυνάσται τῆς κατὰ Δομοκὸν καὶ Φάρσαλα Θεσσαλικῆς χώρας, οἱ μνημονεύμενοι παρὰ Λαονίκῳ Χαλκοκονδύλῃ. Ἐπ' ἐσχάτων ἄλλως εἶχον τὰ κατὰ τὴν καταγωγὴν τῶν Ἐπικερναίων τούτων ὁ Jorga (Geschichte des Osmanischen Reiches. Τόμ. Α΄. Gotha 1908, σελ. 283) καὶ ὁ Jireček (Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. XVIII, σελ. 585. — Geschichte der Serben. Τόμ. Α΄. Gotha 1911, σελ. 420. — Archiv für slavische Philologie. Τόμ. XXXIII σελ. 590) ἐξηγήσει.*

Φαίδωνος Κουκουλέ, Ἱστορικὰ σημειώματα περὶ τῶν σχολῶν τοῦ Μεγάλου Πέδματος. „*Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος*“. Τόμ. Ζ΄. Τεύχος ΚΕ' (1909—1910), σελ. 129—140. — *Πρόκειται περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Βοσπόρου, ὅπερ πάλαι Ἑστίαι, Ἀνάπλους, Μιχαήλιον, Ἀσώματοι, ἐκαλεῖτο. Κατὰ τὸν ΙΗ'—ΙΘ' αἰῶνα ἤμαζον ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἀξιόλογος ἑλληνικὴ σχολή, περὶ ἧς ὁ Φ. Κ. ἐπὶ τῇ βάσει κωδίκων καὶ ἐγγράφων παρέχει εἰδήσεις συνεκδίδων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ γράμμα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Νικολάου Σούτσου (τοῦ ἔτους 1801), καὶ σιγίλλιον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Καλλινίκου (τοῦ ἔτους 1803) καὶ Κυρίλλου, ὅπερ συνυπογράφουσιν ὁ Καίσαρ τῆς Ἰωαννίκιος, ὁ Ἐφέσου Διονύσιος, ὁ Ἡρακλείας Ἀνθιμος, ὁ Κυζίκου Κωνσταντῖος, ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος, ὁ Νικαίας Μακάριος, ὁ Ναξίας Ἀρσένιος. (Πρβλ. καὶ τὸ περιοδικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, τόμ. ΙΑ΄, σελ. 79).*

Μ. Χαβιαρά, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς σχολῆς τῶν Κυδωνιδῶν. „*Ξενοφάνης*“. Ἔτος Ζ' (1910) σελ. 13 κ. ἐ. — *Γνωστὸν μοι ἐκ τοῦ σημειώματος τοῦ Ἱ[εζεκιήλ] Β[ελανιδιώτου] ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 588.*

Β. Α. Μυστακίδου, Ὁ κτὼ κεφάλαια ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σχολείων κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα. Ἐν τῇ „*Τεσσαρακονταετηρίδι τῆς καθηγεσίας Κ. Σ. Κόντου*“ σελ. 390—406. — *Ἐνδιαφέρον διὰ τὰ σχολικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῶν τελευταίων αἰώνων. Ἐν σελ. 405 κ. ἐ. εἰδήσεις περὶ τοῦ Θεοδώρου Ζυγομαλά ἐκ τῶν ἀρχείων Νυρεμβέργης.*

Ἰωάννου Βογιατζίδου, Νεοελληνικὰ Ἀνέκδοτα τῶν ἐτῶν 1812—1831. „*Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος*“. Τόμ. Ζ΄. Τεύχος ΚΕ', 1909—1910, σελ. 3—64. — *Ὁ φιλότιμος Ἄνδριος ἱστοριοδίφης ἀνακοινεῖ ἐνταῦθα διάφορα ἀνέκδοτα ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ περιφήμου ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος Θεοφίλου*

Καίτη. Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο περιεσώθη μέχρι ἡμῶν σχεδὸν ἀκέραιον. Ἐξ αὐτοῦ ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου κ. Μαργαρίτης Εὐ-αγγελίδης εἶχεν ἀντλήσει κατὰ μέγα μέρος τὸ ὕλικόν διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθείσας „Συμβολὰς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑκ-παιδεύσεως ἐν Μ. Ἀσίᾳ“ (ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηνῶν „Ξενοφά-νει“ τόμ. Β' σελ. 79 κ. ἐ.). Ἐπίσης ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀρχείου ἐδημοσίευσεν ὁ αὐτὸς καθηγητὴς γράμματά τινα σχετικὰ πρὸς τὸν Καίτην ἐν τῷ περιο-δικῷ Ἀθηνῶν „Αἰτική Ἱρις“ (δυστυχῶς δὲν δύναμαι νὰ παράσχω ἀκριβῆ παραπομπήν, ἅτε γράφων ταῦτα ἐν Βερολίνῳ, ἐνθα τὸ εἰρημένον περιοδι-κὸν δὲν ἐναπόκειται ἐν ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις). Τὸ τελευταῖον τοῦτο δημοσίευμα διέλαθε τὸν Ι. Β. Ἀλλ' ὁ πλοῦτος τοῦ ἀρχείου Θεοφίλου Καίτη εἶναι μέγας καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου δη-μοσιεύματα δὲν ἐξήντηλσαν αὐτό. Δι' ὃ ἀσπαστὴ εἶναι ἡ πρόθεσις τοῦ Ι. Β., ὅπως ἐκ τῶν φιλολογικῶν καταλοίπων τοῦ Θεοφίλου Καίτη παρά-σχη εἰς τὴν δημοσιότητα ὅ,τι τυχὸν ἐνδιαφέρῃ. Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνακοινώσει — ἧς ἀναγγέλλεται καὶ συνέχεια — τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα τοὺς ἀναγνώστας τῶν „Βυζαντινῶν Χρονικῶν“ εἶναι πέντε ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀδαμαντίου Κορᾶ ἢ πρὸς Θεοφίλον Καίτην καὶ γράμματα σχετικὰ πρὸς τὴν σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, ὧν ὁ Ι. Β. ἐν τοῖς προλεγομένοις αὐτοῦ παρέχει ὑπομνήματα (σελ. 4—7).

Ἰωάνν. Β. Ἰωαννίδου, Ἡ Ἀμφίπολις. „Ἔστια“ (Ἐφη-μερίς Ἀθηνῶν). Ἀριθ. 6938, Πέμπτη 30 Μαΐου 1913. — Ἐπέχει ἡ περὶ οὗ λόγος ἀρχαία πόλις τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ Γινηκίου, διπερ ἄλλως καὶ Νεοχωρίον καλεῖται. — Ὁ Ι. Β. ἰ. διεξέρχεται δι' ὀλίγων τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως ταύτης καὶ δὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἀκροθιγῶς δὲ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἡ Ἀμφίπολις μνημονεύεται ῥητῶς ὡς πόλις τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐν τῇ περὶ Θεμάτων πραγματείᾳ κεφ. 2.

Νικολ. Σ. Γερακάρη, Ἰταλία καὶ Σάσσων. „Ἀθῆναι“ (ἔφημερίς τῆς ὁμωνύμου πόλεως) τῆς 13 Φεβρουαρίου 1913. — Πρόκειται περὶ τῆς νησίδος τῆς ἀπέναντι τῆς Ἀύλωνος κειμένης. Ἐπὶ τῇ βάσει ἐγ-γράφων ἀνευρεθέντων ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐν Κερκύρα ἀπο-δεικνύει ὁ Ν. Σ. Γ., ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νηὶς ἐθεωρεῖτο πάντοτε ἀνα-πόσπαστον τμήμα τῆς Ἰονίου Πολιτείας.

Κ. Ἀμάντου, Τοπωνυμικὰ σύμμικτα. „Ἀθῆνᾶ“ τόμ. ΚΒ' (1910) σελ. 187—204. — 1) Περὶ τοῦ Ἀγνιά, Ἀγιά ὡς τοπωνυ-μικοῦ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ζητήματος πῶς δεόν νὰ γραφῇ τὸ ὄνομα τῆς γνωστῆς ἐν Θεσσαλίᾳ παρὰ τὴν Ὀσσαν κόμης, ἥτοι Ἀγνιά ἢ Ἀγιά; Δικαίως ὁ Κ. Α. προκρίνει τὴν δευτέραν γραφὴν. Πρόσθετος εἰς τοὺς ἐν σελ. 188 μνημονευομένους τύπους, οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα Ἀγίος ἢ Ἀγιοὶ καὶ τὸ Πενταγιοὶ = Πέντε Ἀγιοὶ, διπερ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα τοῦ Γαλαξειδίου (ιδὲ Κ. Ν. Σάθα, Χρονικὸν Γαλαξειδίου. Ἐν Ἀθήναις 1865, σελ. 178). Τοῦτο τὸ Πενταγιοὶ ἐξεγείρει ἀμφιβολίας ἂν ἐν τῷ Κυπριακῷ τοπωνυμικῷ Πεντάγνια (περὶ οὗ ποιεῖται λόγος ὁ Σίμος

Μενάρδος ἐν „Ἀθηρᾶ“ τόμ. ΙΗ', σελ. 334 καὶ ὁ Κ. Α. ἐν σελ. 187) πρόκειται περὶ ἀγνιᾶς ἢ ἀγίας. Τὸ πέντε ἄλλως τε ἐν πολλοῖς νεοελληνικοῖς συνθέτοις σημαίνει ἐπίτασιν π. χ. πεντάκαλος, πεντάκακος κλ. — Περὶ τῆς Παναγίας τῆς Καρδιωτίσσης (σ. 188) παράπεμψον καὶ εἰς τὰ ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου ἐν „Νέφ' Ἑλληνομνήμονι“ τόμ. 5' (1909) σελ. 215—223 γεγραμμένα. — Εἰς τὰ ἐπίσης ἐν σελ. 188 λεγόμενα ὑπὸ Κ. Α., ἐτι ἡ Μακρυνίτσα τῆς Θεσσαλίας ἐκλήθη οὕτω ἐκ τινος „μονῆς τῆς ἐπιεκλημένης τῆς Μακρινίτισσης“ (Acta et Diplomata IV 330), ἀντιπαρτηρῶ, διὰ τοῦναντίον πιθανώτερον ἢ μονὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς κόμης. Περαιτέρω παρατηρῶ, διὰ τοπωνυμίας Μιλιανὸς (= Ἅγιος Αἰμιλιανός, περὶ ἧς πραγματεύεται ὁ Κ. Α. ἐν σελ. 189) ὑπάρχει καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ δὴ κατὰ τὴν Μεθρυνδιάδα· χωρίον δὲ Θεολόγος κατὰ παράλειψιν τοῦ Ἅγιος (ιδὲ Κ. Α. ἐν σελ. 189) καὶ ἐν Λακεδαιμονίᾳ καὶ δὴ ἐν τῷ δήμῳ Θεραπνῶν. Περὶ τοῦ Λεωνιδίου (ὀρθότερον Λενίδι κατὰ τὴν δημῶδη ἔκφρασιν) τῆς Κυνοουρίας, τοπωνυμικοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Ἁγίου Λεωνίδου, ιδὲ τὰ σημειωθέντα ἤδη ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου ἐν Byzantinische Zeitschrift, τόμ. Β' (1893), σελ. 73 καὶ ἐν Μικταῖς Σελίαι (ἐν Ἀθήναις 1905) σελ. 417 κ. ἐ. — Τὸ Γιάσωνας ἐν Χίῳ, περὶ οὗ πραγματεύεται ὁ Κ. Α. (σελ. 189) ὡς πιθανώτατα ἐκ τοῦ ἁγίου Ἰάσωνος προελθόντος, δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ προήλθεν ἀπλῶς ἐξ Ἰάσωνός τινος, οὗ κτήμα ὑπῆρχε ἢ κατὰ τὴν τοπωνυμίαν ταύτην χώρα. — 2) Τοπωνυμιαὶ εἰς — ἄδες — ἄδα — ἄδος. Ἐὰν ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὀφιν τὰ ὑπὸ Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου ἤδη ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Α' (1909) σελ. 474—6 γεγραμμένα περὶ τῆς Ζακυνθιακῆς τοπωνυμίας Γερακαρίου, οὕτω τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς προκειμένης πραγματείας τοῦ Κ. Α. θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι πλουσιώτερον εἰς παραδείγματα καὶ εἰς ὀρθότερα ἐνισχυοῦ συμπεράσματα διατετυπωμένον. Οὕτω οὐχὶ Μαχαιράδο ἐν Ζακύνθῳ καὶ Μελλινᾷδο αὐτόθι (καθ' ἃ γράφει ὁ Κ. Α. ἐν σελ. 192), ἀλλὰ Μαχαιράδω, Μελλινάδω, ἥτοι γενικὴ πληθυντικὴ Μαχαιράδω(ν), Μελλινάδω(ν) καθ' ἃ ὀρθῶς ὁ Κ. Μ. Κωνσταντόπουλος ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 476. Ἐν πράξει τοῦ ἔτους 1347 ἀναφέρονται ὀνόματα Κερκυραϊκῶν κωμῶν κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν: Σγουράδων, Κυπριανάδων, Ξαχειράδων (πρβλ. Κ. Μ. Κωνσταντόπουλον ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 476). — 3) Κοκοροβηλεά, τὸ ὄνομα τοῦτο περιοχῆς τινος τοῦ Κάμπου Χίου — καθ' ἃ ὁ Κ. Α. νομίζει — „οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ κορομηλεάν, δὲν διετηρήθη ὡς προσηγορικόν“. — 4) Ἀνάβησος (τοπωνυμία Ἀττικῆς) ἐτυμολογεῖται ὑπὸ τοῦ Κ. Α. ἐκ τοῦ ἄνω + βῆσα ἢ βῆσσα. Εἰς ἐμὲ φαίνεται πιθανώτερον ἢ ἐτυμολογία τῆς λέξεως ἐκ τοῦ α (στερητικοῦ) + ἄβυσσος κατὰ τινὰ πλεονασμόν, „ὡς δεικνύουσι — καθ' ἃ αὐτὸς ὁ Κ. Α. ἐν σελ. 194 γράφει — πολλὰ ἀνάλογα παραδείγματα ἐκ τῆς νέας ἐλληνικῆς: ἀνάμελος, ἥτοι ἀμελής, ἀνάτελος, ἀτελής, κλ.“. — 5) Κεραμαριά, „ὠνομάσθη — λέγει ὁ Κ. Α. σελ. 196—197 — ἐκκλησία κατεχομένη ἢ ἰδρυμένη ὑπὸ τινος Κεραμάρη, δὲ ταῦτόν τῳ κερα-

μεύς“, ἐν ᾧ ὁ K. Dieterich ἐν Byzantinische Zeitschrift, τόμ. ΙΔ' σελ. 293 κ. ἐ. παρήγαγεν ἐκ τοῦ Κυρὰ Μαρία. Τὰ παραδείγματα, εἴτινα ὁ K. A. ἐν σελ. 197 σημειοῖ, ὀνομάτων εἰς — ἀρὰ εἴτε ἀρία ὡς θηλυκῶν τῶν εἰς — ἀρις, ὡς π. χ. πρωτοσπαθαρία (Acta et Diplomata VI. 9) ἐκ τοῦ πρωτοσπαθάρης (οὐχὶ Πρωτοσπαθάριος ὡς K. A. σημειοῖ), δύναται κατὰ πολὺ νὰ ἀυξηθῶσι διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης τῶν μεσαιωνικῶν ἐγγράφων μνημείων. Ἐνταῦθα ἀρκοῦμαι νὰ σημειώσω τὸ δρογγαρέα θηλυκὸν τοῦ δρογγάρης [= δρογγάριος], ὅπερ θηλυκὸν εὗρηται ἐν χειρονομισμένῃ ἐπιγραφῇ Ἀττικῆς, τοῦ ἔτους 856, ἐκδεδομένη ὑπὸ Ἰωάννου Σακκελίωνος ἐν τῇ „*Archaiologikῇ Ἐφημερίδι*“ περιόδου τρίτη, 1886, σελ. 235. κ. ἐ. (ἐν τῷ κειμένῳ τῆς ἐπιγραφῆς κεῖται: δρογγαρέα). — Τὸ δὲ Αἰμπιδάριος, ὅπερ ὁ K. A. σημειοῖ ἐν σελ. 197 ὡς ὄνομα τῶν τελευταίων βυζαντιακῶν χρόνων, προσθέτων, ὅτι τὴν μαρτυρίαν τούτου δυστυχῶς δὲν ἐσημείωσεν, ἀναμνησκει εἰς ἡμᾶς τὸν ἀπιστον ναύαρχον τοῦ δεσπότη τοῦ Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας Νικηφόρου (νιού τοῦ κόμητος Κεφαλληνίας Ἰωάννου) Αἰμπιδάριον, ὃν ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός (ἐκδόσις Βόννης, τόμ. Γ', σελ. 315, 23). — 6) Θυμαιανὰ, χωρίον τῆς Χίου, σημαίνει κατὰ τὸν K. A. τόπον κατάφυτον ἐκ θύμων ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐρμηνείαν, ἣν αὐτὸς ὁ K. A. εἶχε δώσει πρότερον, καθ' ἣν Θυμαιανὰ = Εὐφρημιανὰ, ἥτοι κτήματα τῆς Ἀγίας Εὐφρημίας, κατὰ τὰ Σοφιανὰ, Θεοδοριανὰ κλπ. Ὁ K. A. παραθέτει ἐπιμελῶς ἱκανὰ παραδείγματα τοπωνυμίων εἰς -νός -νή -νό -νά. Εἰς ταῦτα προσθετέον καὶ τὸ Ροεῖνό, χωρίον τοῦ δήμου Φαλάνθου τῆς Ἀρχαδίας, ὅπερ βεβαίως τὸ ὀρεινό = ροεινό. Περαιτέρω προχωρῶν ὁ K. A. σημειοῖ: „Ἐν ἐγγράφῳ τινὶ ἀνέγνω καὶ Κουμαριανὸς ὡς τοπωνυμῖον, ἀλλὰ δὲν ἐσημείωσα δυστυχῶς τὴν πηγὴν“. Πλὴν παρατηρῶ, ὅτι τοπωνυμικὸν Κουμαριανὸς προήλθεν πιθανότατα ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ κτήτορος, τοῦ Κουμαριανοῦ καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Κουμαριανός. (Πρβλ. τοῦ Μπεζενίκου καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Μπεζενίκος ἐν Ἀρχαδίᾳ, τοῦ Τραχανιώτη καὶ εἶτα ὁ Τραχανιώτης ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ δὴ κατὰ τὸν δῆμον Τυμφαίων). Κουμαριανὸς εἶναι ἐπώνυμον μάλιστα ἐν Ἀνδρῶ καὶ διὰ μετοικεσίας ἐν Φιλίππουπόλει. — 7) Παρπαριά, ὄνομα χωρίου καὶ θέσεώς τινος ἐν Χίῳ, ὅπερ παράγει ὁ K. A. ἐκ τοῦ πάρπαρον, ὅπερ ἐν τῷ χωρίῳ Καρυαῖς τῆς Χίου σημαίνει τὴν στάκτην τῆς καμίνου ἀσβέστου. Περὶ τῆς σημασίας καὶ ἐτυμολογίας τῆς λέξεως ταύτης ἀνακοινοῖ τινα ὁ K. A. χωρὶς νὰ καταλήξῃ καὶ εἰς σταθερὰ ἐν πᾶσι συμπεράσματα. Προβαίων δὲ περαιτέρω ὁ K. A. γράφει: „Καὶ ἄλλην τινα ἀπορίαν μου θὰ φανερώσω ἐνταῦθα. Ἐν τῇ *Λιγνήσει Ἀπολλωνίου* τοῦ Τυρίου 460 (Wagner Carmina σ. 263) ἀναγινώσκονται: εἰς γῆν ποτὲ μηδὲν ἐβγῆ, τὰ γένεια του νὰ σάσῃ | ἀλλ' οὐδὲ τὰ μαλλία του μηδὲν τὰ παρπαρεύσῃ. Τί δηλοῖ τὸ παρπαρεύσῃ; πασπαλεύσῃ ἴσως; τότε θὰ ἡδύνατο καὶ τὰ ἀνωτέρω πάρπαρο καὶ πάσπαρος νὰ ἐρμηνευθῶσιν ἐκ τοῦ πασπάλη, ἐξ οὗ ἔχομεν ἡμεῖς ἐν Χίῳ καὶ τοπωνυμῖον Πασπαλᾶς“. Πλὴν ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία εἶναι ἀσύστατος. Ἀπορῶ πῶς ὁ K. A. δὲν ἐνόησεν ἀμέσως, ὅτι τὸ ἐν

τοῖς προτεθειμένοις στίχοις κείμενον παρπαρεύση = μπαρπαρεύση (ἐκ τοῦ μπαρμέρης) κουρεύση. Πλὴν ἐξεταστέον ἂν ὁ τύπος οὗτος πράγματι ὑπὸ τοῦ χειρογράφου παραδίδεται ἢ πρόκειται καὶ ἐνταῦθα περὶ σφάλματος τῆς πλημμελοῦς ἐκδόσεως Wagner; „Ἐκ τοῦ Παρπαρία — λέγει Κ. Α. — ἐσχηματίσθη καὶ οἰκογενειακὸν ὄνομα ὁ Παρπαρίας...“, ὅπερ „ἔχει πρὸς τὴν Παρπαριάν, ὡς τὸ Καλαμπάκας πρὸς τὴν Καλαμπάκαν καὶ εἴ τι ἄλλο“. Ἐν πρώτοις δυσκόλως δέχομαι, ὅτι τὸ ἐπωνύμιον Παρπαρίας, ὅπερ καὶ ἐν τῇ Ἑπειρωτικῇ Ἑλλάδι ἀπαντᾷ, προέρχεται ἐκ τοῦ Παρπαρία, τότε ἔδει νὰ εἴναι Παρπαρίας. Περὶ δὲ τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνυμιῶν τῶν προερχομένων ἐξ ὀνομάτων πόλεων καὶ κωμῶν, ἀνευ καταλήξεως τινος ἐθνικῆς, ὡς π. χ. Γκούρας ἐκ τοῦ Γκούρα, Λοιδωρίκης ἐκ τοῦ Λοιδωρίκη, ἰδὲ τὰ ὑπ' ἐμοῦ σημειωθέντα ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. 5', σελ. 248, εἰς ἃ ἔδει νὰ γίνῃ παραπομπή. — 8) Χαβάρωνας, θείσις τις παρὰ τὴν Καλαμωτὴν τῆς Χίου, ὁρῶς κατατάσσεται μετὰ τῶν βυζαντιακῶν τοπωνυμικῶν καταλοίπων τῆς νήσου ταύτης, τῶν προελθόντων ἐξ ἐπωνυμιῶν τῆς μεσοχρονίου περιόδου. Πρόσθετες, ὅτι ἐν Ἡλιδι ἔχομεν χωρίον Χάβαρη. Εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Α. περὶ τοῦ ἐπωνύμου Χαβάρων λεγόμενα πρόσθετες, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ λογίου ἀντιγράτορος Νικαίας Θεοδώρου Β' Λούκα Λασκάρεως ἀπαντᾷ Χαβάρων τις τῶν ἐπισήμων. (Ἰδὲ Theodori Ducae Lascaris epistolae... edidit N. Festa. Ἐκ Φλωρεντίας 1898, σ. 250). Ἐνταῦθα, σελ. 200, γράφει ὁ Κ. Α. τάδε: „Οἱ Κροκόδειλοι τῆς Λακεδαιμόνος ἠρέσκοντο νὰ καλῶνται „Ἀκροκόνδυλοι“ ὡς φαίνεται ἐξ ἐγγράφου τοπωμένου ἐν τόμ. VI, 619 τοῦ περιοδικοῦ Bessarione“ κατὰ ταῦτα ὁ Κ. Α. ἐλέγχεται ἀγνοῶν, ὅτι τὸ ἐγγράφον τοῦτο (ἀφιερωτήριον τοῦ 1375) διωρθωμένον καὶ ἡρμηνευμένον καὶ δὴ σχετικῶς πρὸς τοὺς Ἀκροκόνδυλους ἐξέδωκα ἐγὼ ἐν „Νέα Σιών“ ἔτος Δ', τόμ. Ε' (1907) σελ. 241 κ. ε (δθεν καὶ εἰς ἴδιον τεύχος). Ἐπίσης εἰς τὰ ἐν τῇ αὐτῇ σελ. 200 κείμενα περὶ τῶν Ἐπικερναίων ἔδει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὁ Κ. Α. καὶ ἄλλα καὶ δὴ τὰ τοῦ Α. Μουσταξόδου ἐν „Ἑλληνομνήμονι“ τόμ. Α' (1843—1853) σελ. 471—2 καὶ τὰ τοῦ Σπ. Π. Λάμπρου ἐν Ἐπετηρίδι τοῦ Παργασσοῦ τόμ. Α' σελ. 158 παραπέμπων εἰς αὐτὰ καὶ ἐπανορθῶν τὰ παρὰ Σ. Λάμπρῳ ἐν μέρει ἐσφαλμένα. — 9) Πίνα, τοπωνυμία ἐν Καλύμνῳ, Λέρῳ, Χίῳ, ἐρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Κ. Α. ὡς καταλοίπων τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων, δηλοῦν, ὡς φαίνεται, τόπον κατάρρετον. Πράγματι δὲ ἐν ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς Χίου κεῖται κατ' ἐπανάληψιν ὡς τοπωνυμικὸν ὁ πληθυντικὸς Πίναι (Γ. Ζολώτας ἐν „Ἀθηνᾶς“ τόμ. Κ', σελ. 164, 167, 168, 173). Καὶ ἡ μὲν Χιακὴ τοπωνυμία Πίνα βεβαίως δεόν νὰ ἐρμηνευθῇ καθ' ἃ ὑποδεικνύει ὁ Κ. Α., ἀλλὰ τὸ δμώνυμον τοπικὸν τῆς Καλύμνου καὶ τῆς Λέρου δὲν ἀποκλείεται νὰ σχετίζεται πρὸς τὸ νεοελληνικὸν βαπτιστικὸν ὄνομα Πίνα (= Εἰρήνη, πολλαχού τῆς Ἑλλάδος) καθ' ἃ ὁ Ross παρεδέχετο (ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τοῦ τελευταίου διατυπώμενον ὅτι τὸ Πίνα εἶναι ἐκ τοῦ Εἰρήνη κατὰ δωρι-

κὸν τύπον *Εἰρήνη* εἶναι βεβαίως ἀσύστατον). — 10) *Βόλος* (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *Βῶλος*, ὅπερ εἶναι μεμαρτυρημένως τοπωνυμικὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ) „σημαίνει τὸ βάλλειν ἐν γένει καὶ εἴτα τὸ βάλλειν τὸ δίκτυον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὸ δίκτυον αὐτὸ καὶ τοὺς συλλαμβανομένους ἐν αὐτῷ ἰχθῦς... καὶ τέλος τὸν τόπον ἐν ᾧ τὸ δίκτυον βάλλεται...“ Μεθ' ὃ ἐπάγεται ὁ *Κ. Α.*: „Τὴν σημασίαν τοῦ βόλος ὡς τόπου ἀλιείας πάντως ἔχομεν καὶ ἐν πολλαῖς τοπωνυμίαις καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ Θεσσαλικῷ *Βόλῳ*“. Ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία τῆς Θεσσαλικῆς τοπωνυμίας εἶναι βεβαίως εὐφυής, ἀλλὰ διστάζει τις εἰς τὴν παραδοχὴν αὐτῆς, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ ἀρχαιότερος τύπος τοῦ ὀνόματος εἶναι *Γόλος* (παρὰ *Ἰωάννη Καντακουζηνῷ* τόμ. Α' σελ. 473, ²¹ (*Βόννης*) καὶ ἐν χρυσοβούλλῳ τοῦ *Συμεὼν Οὐρεση*, τοῦ ἔτους 1359, ἐκδοθέντι ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ „*Βυζαντίδι*“ τόμ. Β', σελ. 79, στίχ. 94), ὅστις εἶναι ὁ ἐπικρατέστερος καὶ ἐν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ ἐξηρηνημένοις γράμμασι καὶ βρεβείοις τῶν Θεσσαλικῶν μονῶν καὶ μέχρι σήμερον εἶναι ὁ γνήσιος δημῶδης τύπος, τοῦ τύπου *Βόλου* ὄντος λογίου. Ἐπειτα ὁ ἀρχαῖος Θεσσαλικὸς *Βόλος* ἔκειτο μακρὰν τῆς θαλάσσης. — Ὁλος ἀστοχα εἶναι τὰ ἐν ὑπόσημ. τῆς σελ. 201 κείμενα: „Παρὰ *Κριτοβούλῳ* βόλος δηλοῖ τὴν σφαῖραν τοῦ τουφεκίου... ἦτοι εἶναι τὸ μεγενθυτικὸν τοῦ βόλι...“ Ἀπλούστατα βόλος παρὰ τῷ συγγραφῇ τούτῳ εἶναι τὸ βαλλόμενον, οὐδὲ ἀνέμενέ τις, ὅτι ὁ *Κριτόβουλος*, ὁ τοσοῦτον περὶ τὴν γλῶσσαν καθαρύνων καὶ ἀρχαιοπρεπής, νὰ μεταχειρισθῇ μεγενθυτικὰ κατὰ τὴν νεοελληνικὴν ἐσχηματισμένα. — 11) *Τοπωνυμία* εἰς -ωτός -ωτή -ωτό. Εἰς τὰ μνημονευόμενα παραδείγματα πρόσθετος καὶ τὸ *Σκαλωτή* ἐν *Θράκη*. (Ἰδὲ *Λελίον* τῆς ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τόμ. Β' σελ. 88 καὶ Ἑκκλησιαστικῇ Ἀλήθειαν τόμ. ΚΒ', σελ. 324 κ. ἐ.). — 12) *Τοπωνυμία* εἰς -ᾱτα -έζα. Εἰς τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα περὶ *Καναβούτση* ἰδὲ καὶ *Σπ. Π. Δάμπρου*, *Νέον Ἑλληνομνημόνα* τόμ. 5' (1910) σελ. 207 κ. ἐ. καὶ τόμ. Ζ' (1910) σελ. 485, ἐνθα κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. *W. Miller* ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ *Ἰωάννης Καναβούτσης* ἦτο *Φωκαεύς*. Ὁ δὲ ἐλληνικὸς κώδιξ Ψ—IV—21 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἐσκουριάου γέγραπται κατὰ τὸν *ΙΔ'* αἰῶνα ὑπὸ *Πέτρου Καναβούτση*. (Ἰδὲ προχείρως *M. Vogel-V. Gardthausen*, *Die griechischen Schreiber des Mittelalters und der Renaissance*. Ἐν *Λειψίᾳ* 1909, σελ. 383). Ἀλλὰ καὶ ὡς βαπτιστικὸν ὄνομα εἶναι ἐνιαχοῦ εὔχρηστον τὸ *Καναβούτσης* καὶ αἱ διάφοροι αὐτοῦ παραλλαγαὶ (ἰδὲ προχείρως Ἀ. *Μπούτουρα*, *Τὰ Νεοελληνικὰ κύρια ὀνόματα*. Ἐν Ἀθήναις 1912, ἐν τῷ ὁκτωρῷ μέρει). Ἡ δ' ἐν Ἡπείρῳ γνωστὴ τοπωνυμία *Πρέβεζα* κακῶς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ *Κ. Α.* ὡς ἔχουσα τὴν ἀλβανικὴν κατάληξιν — *έζα*, διότι ἡ πόλις αὕτη — καθ' ἃ ὁρθῶς ὁ *Π. Ἀραβαντινός* (*Χρονογραφία* τῆς Ἡπείρου, τόμ. Β', σελ. 133) παρατηρεῖ — προέρχεται ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *prevesione* (= προμήθεια). Τὰ ἔχοντα τὴν ἀλβανικὴν κατάληξιν — *έζα* τοπωνυμικὰ εἶναι παροξύτονα, ὡς π. χ. τὰ ὑπὸ τοῦ *Κ. Α.* σημειούμενα *Πετρέζα*, *Μυρτέζα*, *Μυρδαλέζα*, *Ἀργιλέζα*, *Καλογρέζα* (ἐν Ἀττικῇ) ὅταν προέρχωνται ἐκ προσηγορικῶν, προπαροξύτονα δὲ ὅταν προ-

έρχονται ἐκ κυρίων ὀνομάτων ὡς τὰ ἐν Σπέσαις Βάσεζα (ἐκ τοῦ Βάσος, Βάσης), Βρέστεζα (ἐκ τοῦ Βρέστης), Σταμάτεζα (ἐκ τοῦ Σταμάτης). Μεταξὺ τῶν τοπωνυμίων τῶν ἐξ ἑλληνικῶν θεμάτων καὶ τῆς σλανικῆς καταλήξεως -όβα προσθετέα καὶ τὸ Ἀναστάσοβα (ἐν Ἀροανίᾳ καὶ Ἀλαγονίᾳ). Γιάλοβα δὲ τοπωνυμικὸν καὶ ἐν Μεσσηνίᾳ. Καὶ Ὁροβα ἢ Ὁροβάς (βεβαίως ἐκ τοῦ Ὁρος) τοπωνυμία ἐν Μάνῃ κατὰ τὸν δῆμον Ἀβίας.

Στεφάνου Ν. Δραγούμη, Χρονικῶν Μορέως τοπωνυμικά. „Ἀθηνᾶ“. Τόμ. ΚΙ' (1911) σελ. 396—431. — Ἀξιολογωτάτη συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Χρονικῶν τοῦ Μορέως καὶ συγχρόνως εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς μεσοχρονίου Πελοποννήσου. Νέον δείγμα οὐχὶ μόνον τῆς ἐξόχου λογιότητος τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ζητημάτων, αἵτινα τὸ χρονικὸν τοῦ Μορέως παρέχει εἰσέτι πρὸς ἔρευναν. Ὁ Σ. Δ. χρησιμοποιεῖ πάσας τὰς παραλλαγὰς τοῦ Χρονικοῦ (τῆς γαλλικῆς τὴν νέαν ἐκδοσιν ὑπὸ Jean Longnon. Paris 1911), μεγάλως δὲ πρὸς διαπραγματέυσιν ἱκανῶν τοπογραφικῶν ζητημάτων ἐπεκούρησεν αὐτῷ σπάνιον τι βιβλίον: Breve Descrizione Corografica del Peloponneso o Morea, estratta dal Volume di D. Pier' Antonio Pacifico... Aggiuntovi la Notizzia delle quattro Provincie, divise in ventiquattro Territorii, con li nomi Topografici delle Ville-fatta dal Sig. Giusto Alberghetti... (Ἐν Βενετίᾳ 1704). — Τὸ πρῶτον τμήμα τῆς προκειμένης μελέτης ἐπιγράφεται: „Ἰδρυσις καὶ τύχαι φραγκικῆς πόλεως ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Πελοποννήσου“ καὶ πραγματεύεται περὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίαν Τεγεάτιδα Μεσαιωνικοῦ Νικηλίου, περὶ οὗ ὁμοῦς ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι πηγαί, ὥς ὁ Σ. Δ. δὲν ἔσχεν ὑπ' ὄψιν. Περὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Νικολάου, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν σελ. 406, πρβλ. τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ἐν „Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς“ τόμ. ΙΑ' (1904) σελ. 57—58, ὅπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 180 κώδικος τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, ὅστις ἐγράφη τῷ ρΩΨΖ' (= 1089) δαπάναις Θεοφύλακτου μοναχοῦ καὶ ἱερέως τοῦ Νηκλιώτου. Τὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας Ἀμυκλίων, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν σελ. 403 ἐν ὑποσημ., ἀποτελοῦσι τὸ θέμα ἰδίας μου ἀνεκδότου μελέτης· ἰδὲ καὶ τὰ ἤδη ὑπ' ἐμοῦ σημειούμενα περὶ τῶν ἀγόνων σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν Ἀμυκλίου μεταξὺ τῶν μητροπολιτῶν Λακεδαιμονίας καὶ Παλαιῶν Πατρῶν ἐκατέρου τούτων ἀντιπονομένον τῆς ἐπισκοπῆς Ἀμυκλίου — ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Α' (1909) σελ. 90 κ. ε. — Τὸ Β' τμήμα τῆς προκειμένης μελέτης ἐπιγράφεται: „Παραπόταμον Ἀλφείως, Ὁμπλὸς — Perinça“. Ἐνταῦθα ἐπιτραπήτω μοι νὰ σημειώσω, ὅτι τῶν ἐρειπίων τῆς μονῆς „Ἰσοβάς“ (σελ. 413 καὶ 417), αἵτινα ἐπεσκεψθῇ αὐτὸς ἐν ἔτει 1902, ἔχω διεξοδικήν περιγραφὴν μετὰ φωτογραφιῶν πρὸς ἐκδοσιν. — Ἐν τῷ Γ' τμήματι τῆς πραγματείας καθορίζονται τοπωνυμιαί τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, Ὀλυμπίας, Λακωνίας, Κυνουρίας, μνημονευόμεναι ἐν τοῖς Χρονικοῖς τοῦ Μορέως. Οἱ πλείστοι τῶν καθορισμῶν ἐπιτυχεῖς. Τὸ Σταμίρον [Estamirra] — καθ' ὃ ἐθέλω ἐκθέσει διεξοδικῶς ἄλλοτε — ἔκειτο κατ' ἐμὲ ἐν Μεσσηνίᾳ. Λίαν ἐπιτυχῇ θεωρῶ τὸν

ταῦτισμόν τοῦ μεσαιωνικοῦ κάστρου τῆς Δημάτρας (ἦν ὁ Γ. Κωνσταντινίδης, *Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν*. Ἐκδόσις Β', σελ. 317 εἶχε ταῦτίσει εἰ καὶ μετ'ἀμφιβολίας πρὸς τὴν Δημιτζίαναν) πρὸς τὸ ἐν τῷ δήμῳ Δωρίον χωρίον Διμάντρα, οὗ τινος τὸ μεσαιωνικὸν καστράκι ἔχω περιγράψει ἐν ἔτει 1902, καθ'ὃν χρόνον διέτριβον ἐν Φιγαλείῃ. Ἐν σελ. 429, ὑποσημ. I προκειμένου περὶ τῶν Βερβένων ἔδει νὰ γίνῃ παραπομπή πρὸς τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος τόμ. 5' σελ. 213—4, ὅπου τὸ πρῶτον ἐγὼ ἐσχέτισα τὸ σημερινὸν τοπωνυμικὸν Βέρβενα πρὸς τὸ παρ' Ἑσυχίου κείμενον Βερβένιοι „γένος τι ἀρχαδικόν“. — Ἡ προκειμένη ἐργασία τοῦ Σ. Δ. θέλει ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς ἐν καιρῷ διεξοδικώτερον.

A. Rubiò y Lluch, Περὶ τῶν καταλωνικῶν φρουρίων τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Κατὰ μετάφρασιν Γ. Ν. Μανράκη. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς „Ἐστίας“ 1912. — Ἡ μετάφρασις αὕτη τῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ Anuari 1908, σελ. 364—425 (μετὰ συνημμένου χάρτου) τοῦ Institut d'Estudis Catalans δημοσιευθείσης ἐργασίας „Els Castells Catalans de la Grecia continental“ τοῦ διαπρεποῦς Ἰσπανοῦ μεσαιωνοδίφου A. Rubiò y Lluch κοσμεῖται ὑπὸ τῶν αὐτῶν εἰκόνων, ὥς καὶ τὸ πρωτότυπον παρέχει. Καὶ ἡ μὲν συγγραφὴ καθ'ἐαυτὴν λαμβανομένη εἶναι μία τῶν ἀξιολογωτάτων συμβολῶν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τοπογραφίαν τῆς Στερεᾶς καλουμένης Ἑλλάδος κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, πόρισμα ἐνδελεχοῦς καὶ δὴ ἐπιτοπίου μελέτης τοῦ συγγραφέως κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θῆρος τοῦ 1909. Οἱ τόποι, τὰ κάστρα καὶ οἱ ἐρειπῶνες αὐτῶν οἱ συνδεόμενοι πρὸς τὰς καταλωνικὰς ἀναμνήσεις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὡς ἡ Λεβάνθεια, τὸ Σιδηρόκαστρον (Ἡράκλεια), τὸ Ζητούνι (Λαμία), Ἡ Νέα Πάτρα (Πατρατζίκι, = Ὑπάτη), τὰ Σάλονα (Ἀμφισσα) παρελαύνουσι διὰ τῆς συγγραφῆς ἐν ζωορᾷ ἀπεικονίσαι τῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Ἑλλάδι Καταλωνοκρατίας καταστάσεων καὶ περιπετειῶν αὐτῶν. Ἡ δὲ μετάφρασις φαίνεται γενομένη μετ'ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ Γ. Ν. Μ. ὅστις ἄλλως τε φημιζέται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων λογίων ὡς ἀριστος γνώστης τῆς Ἰσπανικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, πολλὰ ἐξ αὐτῆς μεταφράσας ἤδη εἰς τὸ ἑλληνικὸν καὶ δὴ καὶ ἄλλα ἔργα τοῦ καθηγητοῦ A. Rubiò y Lluch. Ἐν τέλει σημειῶ, δι' ὃ συνημμένος χάρτης — ὅστις καὶ τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἑλληνικῇ μεταφράσει συμπαρομαρτεῖ — θὰ ἐπεθύμουν νὰ εἶναι ἐναχοῦ λεπτομερέστερος.

Adolf. Struck, Makedonische Fahrten. Wien und Leipzig 1907, σελ. 88. II. Die Makedonischen Niederlande. Sarajevo 1908, σελ. 99. Εἰς 8-ον. Βιβλιοκρισία ὑπὸ [N] Π[ολίτου], ἐν „Λαογραφία“. Β' (1910—1911) σελ. 512.

Μ. Χρυσοχόου, Βλάχοι καὶ Κοντσόβλαχοι. Ἐν Ἀθήναις 1909, σελ. 72. Εἰς 8-ον. — (Μετὰ δύο παρενθέτων χαρτῶν). Τιμὴ δρ. 3.50 — Ἐνδιαφέρουσα ἐθνολογικὴ μελέτη καίπερ μὴ οὐσα κατὰ πάντα, ἀσφαλὲς εἰς τὰ συμπεράσματα αὐτῆς, ἀλλ'ἐνίοτε καὶ εἰς τὰ καθ' ἑκαστα.

F. Völte, Beiträge zu Topographie Lakoniens. Athenische

Mitteilungen. Τόμ. XXXIV (1909). Σελ. 376—392. — Παράβαλε τὸ σημείωμα N[ίκου] Α. Β[έη] ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 572.

H. G. Pringsheim, Die Burg von Kalydona. Athenische Mitteilungen. Τόμ. ΑΑ' (1909) σελ. 179—182. — Τινὰ περὶ τοῦ ἐν Τριφυλίᾳ κάστρου τῆς Καλυδῶνας ἢ Γυφτόκαστρου, ἐν ᾧ καὶ χριστιανικὰ καὶ μεσαιωνικὰ εἱρεῖπια.

Paul Adam, Ἡ ἐπαπειλουμένη καταστροφή τῶν Βυζαντινῶν τειχῶν. „Ἑλληνισμός“ (περιοδικὸν τοῦ ὁμωνύμου ἐν Ἀθήναις σωματείου). Ἔτος II' (1910), τεύχος 148, σελ. 251—258. — „Μετάφρασις ἀρθροῦ τοῦ Paul Adam (οὐδεμία γίνεται μνεία τοῦ περιοδικοῦ ἢ τῆς ἐφημερίδος ἐν ἣ ἐδημοσιεύθη τὸ πρωτότυπον), δι' οὗ ὁ συγγραφεὺς ἐπικαλεῖται τῶν φιλιστόρων καὶ τῶν πεπολιτισμένων τὴν ἀρωγὴν διὰ τὴν σκοπούμενην κατεδάφισιν τῶν χερσαίων τοῦ Βυζαντίου τειχῶν ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων“. Κατὰ τὸ σημείωμα τοῦ Μ[ιχαήλ] Γ[οῦδα] ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 617.

Ἀδ. Ἀδαμαντίου, Αἱ παραδόσεις ἐν τῇ χριστιανικῇ εἰκονογραφίᾳ. Ἀγνείας Πείρα. „Λαογραφία“. Τόμ. Α' (1909) σελ. 461—563, Β' (1910) 521—547. — Θὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ δημοσιεύματος τούτου μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ.

* Τὰ Μνημεῖα τοῦ Μυστρᾶ. „Χρόνος“ (ἐφημερίς Ἀθηνῶν), ἀριθ. 1899, τῇ 6 Ἰανουαρίου 1909. — „Διὰ ζωρῶν χρωμάτων βραχεῖα ἐκθεσις περὶ τῶν μνημείων τοῦ Μυστρᾶ καὶ τῶν ἐξόχων ἐν σχέσει πρὸς ταῦτα ἐργασιῶν τοῦ Gabr. Millet. Κατὰ τὸ ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 609 σημείωμα τοῦ Μ. Γ[οῦδα].

Ἐ. Μ. Ἀντωνιάδου, Ἐκφρασις Ἀγίας Σοφίας. — Ἰδὲ τὰ ὑπὸ Ν[ίκου] Α. Β[έη] ἀντιπαρατηρηθέντα ἐν „Βυζαντίδι“ τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 610 σχετικῶς πρὸς τὴν περὶ τοῦ ἔργου κριτικὴν τοῦ Α. Η[eisenberg] δημοσιευθεῖσαν ἐν „Byzantinische Zeitschrift“ τόμ. XIX (1910) σελ. 648—50.

* Ὁ ἐν Νικαίᾳ ναὸς τῆς Κοιμήσεως. „Πινakoθήκη“ (περιοδικὸν Ἀθηνῶν). Ἔτος Γ' (1910) σελ. 194—196. — Ἑκλαϊκτικὸν ἀρθρον περὶ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μνημείων τέχνης. Ἐκ φωτογραφιῶν δημοσιεύεται ὁ νάρθηξ τοῦ ναοῦ, τὰ ψηφιδωτὰ τοῦ τρούλλου καὶ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου.

Ν. Φερεκύδου, Τοπίον τῶν Ἀμυκλῶν. „Παναθήναια“. Τόμ. ΙΑ' (1909—1910) σελ. 158. — Σχεδιογράφημα τοπίου τῆς γνωστῆς ἐν Γορτυνίᾳ καὶ δὴ παρὰ τὴν Ἀημητισάναν μονῆς.

Α. Ζάχου, Ἐκκλησίδιον Ἀγ. Ἀνδρέου ἐπὶ τοῦ Λουσίου ποταμοῦ παρὰ τὴν Στεμνίτσαν. „Παναθήναια“. Τόμ. ΙΘ' (1909—1910) σελ. 191. — Σχεδιογράφημα. Πρόκειται περὶ τῆς Στεμνίτσας τῆς Γορτυνίας.

Α. Ζάχου, Ἐκκλησίδιον τῆς μονῆς Φιλοσόφου παρὰ τὴν Ἀημητισάναν. „Παναθήναια“. Τόμ. ΙΘ' (1909—1910) σελ. 191. —

Σχεδιογράφημα ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς περιφήμου ἐν τε τῇ βυζαντιακῇ καὶ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος Γορτυνιακῆς μονῆς.

Ν. Φερεκύδου, "Αποψις μονῆς Φιλοσόφου παρὰ τὴν Ἀημιτσάναν. „Παναθήναια“. Τόμ. ΙΘ' (1909—1910) σελ. 222. — Σχεδιογράφημα.

Νίκου Ἀ. Βέη, Μετεώρου πίναξ ἀφιερωθείς ὑπὸ τῆς βασιλείδης Παλαιολογίνης. „Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίς“ τοῦ 1914, σελ. 177—185 (ᾧθεν καὶ εἰς ἴδιον τεύχος). — Κατὰ τὰς ἐμὰς ἐρεῖνας ἐν τῇ μονῇ τοῦ κατ' ἐξοχὴν Μετεώρου ἠντύχησα νάνευρα λίαν ἐνδιαφέρον εἰκονογραφικόν, τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, μνημεῖον οὐτινος τὴν διεξοδικὴν περιγραφὴν παρέχω ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος μελέτῃ. Γέγραπται τὸ εἰκονογραφικόν μνημεῖον τοῦτο ἐπὶ κηρωτοῦ ὑφάσματος ἐπικεκολλημένον ἐπὶ ξυλίνου πίνακος, οὗ τὸ μὲν ὕψος 0,39, τὸ δὲ πλάτος 0,30, τετρανμένον δυστυχῶς εἰς δύο μόλις συγκρατούμενα τεμάχῃ. Κεντρικὴ παράστασις τοῦ πίνακος εἶναι ἡ Θεοτόκος, ὁρθία βρεφοκρατοῦσα, πέριξ δὲ διάφοροι ἀγιογραφικαὶ παραστάσεις, παρὰ δὲ τοὺς πόδας τῆς Θεοτόκου παρίσταται μέχρι ζώνης, ἐν στάσει ἱεσίας, ἀνατείνουσα τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν βασιλίδαν τῶν Οὐρανῶν, γυνή τις, ἡ ἀφιερώτασα βεβαίως τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος πίνακα, ὅστις ποτὲ καὶ διὰ πολυτίμων λίθων, ὡς φαίνεται, ἐκοσμεῖτο. Ἐπιγραφὴ τις, ἀναγνωσχομένη ἄνωθεν τῆς παρὰ τοὺς πόδας τῆς Θεοτόκου προσκειμένης γυναικός, λέγει τάδε :

Μαρία εὖσεβε
 ῥάτη βασίλισσα
 Ἀγγελίνα Κο-
 μνηνὴ Δούκενα
 ἡ Παλαιολογί

να

Ὡστε οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἀφιέρωμα τῆς βασιλείσης, μᾶλλον δὲ δεσποτῆς τῶν Ἰωαννίνων Μαρίας, τῆς θυγατρὸς τοῦ Συμεὼν Οὐρεση καὶ ἀδελφῆς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῶν Μετεώρων, συζύγου εἰς πρῶτον γάμον τοῦ δεσπότην Θωμᾶ Prelubović καὶ εἰς δεῦτερον γάμον τοῦ Ἰζαού Buondelmonti τοῦ Φλωρεντίνου. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν παρέχω ἀρκούντως διεξοδικὴν ἐκθεσιν τῶν τυχῶν τῆς βασιλείσης Μαρίας ταύτης (πρὸς συμπλήρωσιν, σχετικῶς πρὸς τοὺς ἀπογόνους τῆς Μαρίας ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς γάμου, μετὰ τοῦ Θωμᾶ Prelubović, ἡδύνατό τις νὰ προσθήσῃ καὶ τὰ ὑπὸ Λαονίκου Χαλκονδύλου ἐκτεθειμένα — περὶ ὧν διέλαβε καὶ ὁ Α. Μουστοξύδης ἐν „Ἑλληνομνήμονι“ τόμ. Α', 1843—1853, σελ. 573 κ. ἐ. — εἴ και ἀμφίβολον εἶναι ἂν ταῦτα δύναται νὰ συνεχτισθῶσι καὶ πρὸς τὴν βασιλίσσαν ἡμῶν Μαρίαν). Ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφίας τοῦ κ. Gerhart Rodenwaldt παρέχω ἐν σελ. 23 καὶ εἰκόνα τοῦ μνημεῖου, δυστυχῶς ἡκιστα εὐκρινή. Τῶν δὲ διαφορῶν ἀγιογραφικῶν ἐπιγραφῶν τοῦ μνημεῖου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἡμετέρων ἀντιγράφων ἡ διευθύνσις τῆς „Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος“

ἐθεώρησε καλὸν νὰ παράσχη πανομοιότυπα. — Ἰδὲ καὶ τὰ σημειωθέντα ὑπὸ P. M[ar]c ἐν „Byzantinische Zeitschrift“ τόμ. XXII (1913) σελ. 297, ὅστις μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφει καὶ τὰ ἐξῆς παράδοξα: „Die Reproduktion der Beischriften der 14 Medaillons in Nachzeichnung ist überflüssig und unbefriedigend, gar wenn man sieht, dass Bees in diesen unbeholfenen und nachlässigen Kritzeleien eine neue Abkürzung entdecken möchte: z für die Endung — os! Es handelt sich wohl einfach um den bekannten, viel variirten Abkürzungsschnörkel, eventuell mit darübergesetztem O“. Ἀλλὰ πόθεν ἄγεται ὁ καλὸς φίλος P. M. εἰς τὸν διῶχνησμόν του, οὗ ἐγὼ ἐπίστευσα, οὗ νέαν τινὰ βραχυγραφίαν ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦτου ἀνεκάλυψα, παραμένει εἰς ἐμὲ ἀκατανόητον. Ἴσως τὸ πρᾶγμα δεόν νὰ ἐρμηνευθῇ, οὗ ὁ φίλος P. M. ἀτελῶς κατέχων τὴν καθ' ἡμᾶς ἐλληνικὴν δὲν ἐνόησεν ἐν πᾶσι τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα. — Πρβλ. καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ Johannes Dräseke ἐν „Wochenschrift für klassische Philologie“ τόμ. XXX (1913).

Nikos Bees, Zur Darstellung der Trimorphion. „Römische Quartalschrift“ τόμ. XXVI (1912) σελ. 97—98. — Παρέχω παράλληλόν τι παραστάσεως τριμορφίου (ἐπὶ πίνακος τοῦ ις'—ιζ' αἰῶνος ἐν τῷ παρεκκλησίῳ Στὸ κανελλάκι) εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Johann Georg von Sachsen ἀνακρινωθέντα.

Νίκου Ἀ. Βέη, Βυζαντινοὶ ζωγράφοι πρὸ τῆς Ἀλώσεως. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς γραφικῆς. „Βυζαντις“. Τόμ. Β' (1911—1912) σελ. 457—473. — Προσθέτω εἰς τὰς ἀναγραφὰς τοῦ Σπ. Π. Λάμπρου (ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι“ τόμ. Ε', 1908, σελ. 270—289, τόμ. ζ', 1909, σελ. 210—224 καὶ 485—6) Ἑλλήνων ζωγράφων πρὸ τῆς Ἀλώσεως 22 νέους τοιοῦτους. Ἐξ αὐτῶν μνημονευτέος καὶ ἐνταῦθα ὁ ἐκ τῶν ψηφιδωτῶν τῆς Μαθηβᾶς γνωστὸς καταστάς Σαλαμάνιος (ζ' αἰών), ὁ ἐκ τῶν ψηφιδωτῶν τοῦ Μπιτιῦ (οὗ μακρὰν τῶν Ἱεροσολύμων) γνωστὸς Ἀντωνίος Γαλογᾶς (Ζ' αἰών), Ἰωάννης ζωγράφος, μνημονεύμενος ἐν τῷ συναξαρίῳ τῆς ὁσίας Θεωδώρας τῆς ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἀσκησάσης († 892), Γεώργιος ζωγράφος. ὑπογραφόμενος ἐν τῷ τυπικῷ τοῦ Ἀθῶ τοῦ ἔτους 971/2, Ζαχαρίας καλόγηρος ὁ Ἰβηρ (κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα), Ἰωάννης ζωγράφος ὁ Ἀγιοτῆς (κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα), Εὐλάλιος (κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα), Μιχαὴλ χρυσογράφος ὁ Κορέσης (κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα), Μωσῆς ζωγράφος σύγχρονος τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῶ Ἀγιορείτης (τὸ ἐν σελ. 470: Ἀγιορείτου διόρθον εἰς: Ἀγιορείτης), Θεόδωρος Μορφόπουλος (περὶ τὸ ἔτος 1405/6), Ἀλέξιος Ἀπόκανχος (περὶ τὸ ἔτος 1421). Ἐπίσης ἐν σελ. 457—8 ἐπιφέρω παρατηρήσεις τινὰς εἰς τὰνωτέρω μνημονευθεύσας ἀναγραφὰς τοῦ Σπ. Π. Λάμπρου. Δευτέρα συμβολὴ μου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς γραφικῆς, ἐν ᾗ συμβολῇ καὶ ἄλλους Ἑλλήνας ζωγράφους πρὸ τῆς Ἀλώσεως ἀπαριθμῶ, θέλει ἐπακολουθήσει προσεχῶς.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ.